

Pro Engliše je solidarismus, „obětování se jednoho pro druhého nebo pro celek“, především výchovný ideál, v němž „národ je předmětem péče a jejím účelem je ideál života, národního zdraví a kultury.

Autor: Karel Veliký

Znovu k výkladům **Karla Engliše** (Hospodářské nauky)

Slovníková definice obecně vymezuje pojem solidarismu takto: snaha po vzájemné lidské podpoře, soudržnosti – solidaritě. Konkrétněji pak jako: směr katolické sociální filosofie vycházející z principu solidarity mezi jednotlivcem a společenstvím. Latinské *solidum* značí pevnou, tvrdou půdu; přeneseně vždy něco úplného, hustého, soudržného a tedy trvalého, skutečného, pravého. Z definice jde tedy o protiklad pojmu liberalismus, který namísto vzájemnosti vychází z prvořadosti jedince a podněcuje jeho sobectví, přičemž zpochybňuje až samu existenci společenství. Latinské *liberum* značí neomezené, nespoutané bujení; přeneseně cosi nezávislého, plynoucího, volného a tedy oproštěného, nevázaného, (že ve starém Římě býval Liber božstvem plebsu, jistě není náhoda), svobodného. V napětovém poli mezi *solidum* a *liberum* se ocitá každá správa obce, obecního zřízení, lat. *politicus*. Z výše uvedeného je zřejmé, že nadvláda liberálního principu každou obec (od národa po rodinu)

narušuje, až je zruší, jak jsme toho nyní sami svědky. Poté, co se nekonečný počet zrněk liberálního principu strojní setbou (PR) jeho prostředníků (media) uchytila a rozpučela v těch myslích, které pro svou nepevnost, ba tekutost nejsou s to mu klást žádné zábrany, odpoutává se i od svého dočasného (taktického) spojence, demokratického principu, který zůstává příliš zakořeněný, lidový, domácí, krajanský, z téhož lidu pocházející, takže „populistický“.

V této situaci chceme připomenout výklad solidarismu, zbavený katolického východiska, které v naší zemi navzdory svému významu (z ř. *katholikós*, všeobecný) představuje jedno z historicky nejtrvalejších dělítek.

Pro **Engliše** je solidarismus, „obětování se jednoho pro druhého nebo pro celek“, především v ý c h o v n ý i d e á l, v němž „národ je předmětem péče a jejím účelem je ideál života, národního zdraví a kultury (např. vyléčení nemocného je národnímu státu objektivním užitekem, neboť je přírůstkem života a zdraví, což stát sleduje jako účel). Odtud autor rozvíjí doktrínu svého výchovného ideálu:

solidaristické hospodářství má tedy objektivní účel, nejsou to však peníze, je to přírůstek života, zdraví kultury;

každý člen společenství má v tomto rámci zabezpečený život, existenční minimum (dostává se mu pomoci nejen za zásluhy, ale i prostě proto, že ji potřebuje);

rovnoměrnost solidarismu nespočívá ve spotřebě, ve vzdělání, ve výkonu, ale: v možnosti vývoje členů společenství směrem k ideálu (života – zdraví – kultury);

v solidarismu rozhoduje jedině objektivní hodnocení státu z hlediska jeho ideálu, bez ohledu na subjektivní hodnocení každého jedince;

člověk, národ, rasa jsou předmětem péče státu, což však nutně neznamená, že jedinec přestává být subjektem péče o sebe sama ve všem – solidarismus se nesmí stát (levicovým) nástrojem egoismu „slabých“, jemuž se vzpírá (pravicový) egoismus „silných“; představuje třetí cestu.

Ale co to tedy má ono „solidaristické hospodářství“ být?

Podoby může mít dvě: rozhodnou a umírněnou. První, radikální, předpokládá odstranění peněz (a tím ovšem s nimi spjatých kategorií, trhu a hodnot, -měřítek na něj navazujících: ceny, úvěry, motivace), resp. je zachovává pouze coby evidenční a zúčtovací nástroj v podobě „písemných příkazů a poukázek (na určité množství statků), které jsou samy statkem nepřímým, podobně jako jízdenky na dráze“. Nepeněžní směna, přímé rozdělování z fondů pomocí přidělovacího systému, naturální dodávky i účetnictví atd., to vše zní i v polovině dvacátého století, přes některé lokální a dočasné zkušenosti s místními a nouzovými měnami, naprosto cize, tedy velice temně, nebezpečně a nedůvěryhodně. **Engliš** proto ujišťuje, že silné „solidaristické jádro režimu si prostředky k uskutečnění ideálu může opatřovat i z hospodářství jemu p o d ř í z e n ý c h, tj. kapitalistických (podniků, domácností) či kooperativních (družstva) d a n ě m i“. Formu tohoto režimního jádra žel nijak nepopisuje, pouze konstatuje, že „solidarismus může být nadstavbou kapitalistického a kooperativního

soukromého hospodářství“, a přesto „účelem tohoto hospodářství zůstává uskutečnění ideálu života, zdraví, kultury národa“, kde „užitkem je jeho přírůstek a škodou újma na životě, zdraví a kultuře národa či rasy“. Takovýto solidarismus tedy kritizuje a opravuje kapitalismus spravedlnostně, více sociálně než hospodářsky.

Podřízení hospodářství správě obce (politice), přesněji řečeno jejímu ideálu, lze vedle zdanění umocnit rovněž postátněním (etatizace) a zespolečněním (socializace) původně soukromých iniciativ: „Stát vstupuje do podnikání jako s t r á ž c e veřejného zájmu, který sice v zájmu hospodárnosti správu přenechává - vyjma strategických odvětví - soukromému vedení, avšak veřejný zájem a ideál zabezpečuje účinnou kontrolou. Stát ale může vstoupit do podnikání i přímo jako účastník či podílník na výnosu.“ „Není také překážky, aby dělníci i ostatní zaměstnanci byli účastni ve správě jako spolupodnikatelé a přímo z tohoto ústředí dostávali podíl na zisku,“ jsou-li ovšem připraveni nést i případné ztráty? Co se „kooperativních svazků“ týče, „stát musí jednat jako regulující (koordinující) činitel určující mzdy i ceny, tvorbu kapitálu v jednotlivých kooperativách, rozsah jejich výroby, jinak by začala soutěž.“ Bez tohoto koordinujícího činitele by totiž družstva byla v podstatě akciovými společnostmi...

Výše uvedené jasně ukazuje rozlišení solidarity osobní (spojení silných a slabých při rozdělování břemene i plodů) a solidarity věcné (mezi různými účely, které kryjí ideál života, zdraví a kultury). Obě se uplatňují tehdy, jde-li opravdu o zdravý život a existenci národa, což vede k definici: „Vůle k národnímu životu, k životu rasy, se obráží v solidarismu.“ [Engliš žádný výměr pojmu rasy nepodává, domníváme se však, že jej pojímá ve smyslu Chamberlainově, který se v podstatě kryje s pojmem národ, v němž jsou různé národnostní složky historicky smíšeny do svébytného útvaru.] Důsledný solidaristický národní stát má usilovat o co možná nejvyšší soběstačnost (autarkie), podmíněnou řízeným (centrálně plánovaným) hospodářstvím, které rozlišuje a odděluje hospodářství strategické a výdělečné, spotřební (s nutnou regulací cen). Mezi způsoby solidaristické působnosti patří péče o chudé, ale i **eugenika**, neboť „určitých lidských kvalit nelze dosáhnout až po zrození, ježto se dědí“.

Na rozdíl od novodobého, meziválečného stavovství, které místo předmoderních společenských stavů (duchovenstvo, šlechta, měšťanstvo), v moderní občanské společnosti již právně neexistujících, navrhovalo zemský sněm složený ze stavů hospodářských (tato koncepce se objevuje ještě v nedávno sepsané brožurce *Konec liberalismu. A co dál?*), Engliš, nehovořící ani o stavech ani o organizacích, nýbrž o svazcích (sic), je si obdobně jako **Julius Evola** vědom, že „odborné hierarchie se týkají řádu prostředků, který je podřízen řádu účelů“ (viz *Směrnice*, s. 32), když konstatuje: „Ústřední svazek, Stát, nemůže záviset na vůli svazků podřízených, i když třeba do určité míry autonomních. Orgán ústředního svazku - státu - proto nemůže být tvořen delegacemi podřízených svazků.“ Neboli solidaristické jádro státního zřízení může dílčí zájmy výrobců zohledňovat, avšak při péči o zájem obecný jim nesmí podléhat. Cílem dnešního neoliberalismu je naopak zrušení rozdílu mezi ekonomikou a politikou (mantra privatizace, privatizace, privatizace) - ekonomismus.

I když jde pouze o nástin, autor neopomíjí ani sporné otázky. Např.: Nakolik by i v umírněném solidarismu bylo možné a žádoucí podněcování spotřeby působením na individuální

konzumenty, stává-li se reklama „nositelem vůle společenského celku, směřující coby politická propaganda k udržení a posílení života, zdraví a kultury celku“ (kampaně za zdravou výživu, domácí zboží atp.)? Nadhazuje dokonce i nevyhnutelnost překonávání „odstředivých sil“ v solidaristickém svazku vícero národních států. A především základní podmíněnost lidským činitelem, neboť „psychickým předpokladem solidarismu u členů svazku je, že jsou ochotni jeden pro druhého a celek se obětovat, že je mezi nimi citový vztah (filia), což bývá v pokrevním svazku, v rodině, a za jistých okolností a do jisté míry v národním celku“. Přesto i výchova, pěstící citový vztah od raného dětství, přichází u řady individuů takřka vniveč. Jak si stýská jeden tragikomický Flaubertův hrdina: „Bohužel, jsou povahy, kterým chybí mravní cit a výchova nic nezmůže“, když seznal marnost pokusu ještě napravit a povznést jedno prolhané děvče a surového kluka z dědičně zatížené rodiny.

Odtud se odvážíme i tvrzení, že (nějakou vzácnou dějinnou shodou okolností lokálně prosazené) solidaristické zřízení, se svým apelem k vyššímu, s dominující pohnutkou „veřejné služby“ (jistě i lépe odpovídající představě o „udržitelnosti“) místo „zisku“ (a spekulace), by vedle toho liberálněkapitalistického, ze zásady svádějícího k nižším složkám lidské přirozenosti (a nejde jen o metodicky vyvolávaný kult spotřeby, také o svobody bez odpovědnosti a lidská práva bez povinnosti, *carpe diem* - užívej teď), neobstálo. Jednoduché, avšak prohnané povahy, jejichž životní krédo dotvářené (rodinnou i profesní) zkušeností, kterou lze shrnout heslem „mít se dobře a vojebávat lidi“, by jej svým „konformním individualismem“, nepochybně za pomoci blyštivých pozlátkových i zlatých instrumentů „zvenčily“, zase rozložily. Což nás zavádí už opravdu daleko, k někdejší představě o nutnosti „světové revoluce“.

Na druhou stranu liberalistickou pohádku, že paradoxně i každý sociální stát údajně podporuje individualismus, když lidem zajišťuje sociální potřeby, čímž ničí přirozenou solidaritu, ježto se lidé už nepotřebují, zejména rodiče péči dětí ve stáří, kterou opakuje dokonce i Ladislav Podracký ve svém *Manifestu tradicionalismu* (!), musíme odmítnout. Vždyť vznik sociálního státu byl až reakcí na frontální rozklad pospolitostních vazeb s jeho sociálními důsledky v rychle se kapitalizující společnosti. Ne že by pak již neexistovaly selské grunty s „vejminky“, existovaly, ovšem asi jako „životní styl první republiky“ jak jej, vedle filmů „pro pamětníky“ s *papá* a *mamá* v kaširovaném prostředí vilek a barů, prezentuje stejnojmenný pořad ČT. Kolik rodin takový styl žilo? Desetitisíce mladých naopak odcházelo za obživou na továrenská předměstí, zatímco rodiče zůstávali v „chaloupkách“.

Na závěr chceme připomenout, že počátky veškerého moderního řízeného hospodářství spadají do válečných let 1914-1918. (Předtím silný vliv „kapitánů průmyslu“, „knížat peněžnictví“ a jejich *laissez faire*, dosažený v průběhu devatenáctého století, omezoval i mimo politiku přetrvávající vliv panovnického domu a šlechty, zemské vojenské a úřední byrokracie, alespoň tedy v císařském Rakousku Uhersku a Německu, po válce se od něj průmysloví a finanční magnáti ovšem o s v o b o d i l i i tam, zůstaly jen dělnické odbory. *) Následná poválečná konjunktura skončila obrovskou krizí kapitalistického hospodářství v roce 1929. Od té doby je jistý hospodářský „dirigismus“ (z francouzského *économie dirigée*) pokládán za nutný kompromis mezi liberalismem a socialismem. Ideál solidarismu, „KOOPERACE místo KONKURENCE“ ve své umírněné formě, je jen jedním z jeho

„organičtějších“ výrazů.“

* V tzv. liberálních demokraciích má být hlavní protiváhou průmyslových kapitánů a finančních knížat parlament ze „zástupců lidu“. Že bez jakékoli stavovské (a dnes i národní) hrdosti bývají tito povýšenci z politikářských strániček prodejnější než ti od „štítu a koruny“, je nabíledni.